

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS LIETUVOS GYVENTOJŲ GENOCIDO IR
REZISTENCIJOS TYRIMO CENTRO ĮSTATYMO NR. VIII-238 PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-2343(2) IR LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO
NUTARIMO „DĖL TOTALITARINIŲ REŽIMŲ TYRIMŲ CENTRO NUOSTATŲ
PATVIRTINIMO“ PROJEKTO NR. XIVP-3380**

2024 m.

d. Nr.

Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2024 m. vasario 28 d. sprendimo Nr. SV-S-1303 „Dėl teisės aktų projektų išvadų“ 2 punktą ir 2024 m. kovo 20 d. sprendimo Nr. SV-S-1329 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 1.1 papunktį, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

1. Iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro įstatymo Nr. VIII-238 pakeitimo įstatymo projektu Nr. XIVP-2343(2) siekiamam teisinio reguliavimo tikslui ir pasiūlyti Seimui tobulinti pasirinktas teisinio reguliavimo priemonės atsižvelgiant į šias pastabas ir pasiūlymus:

1.1. Siūloma Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro įstatymo Nr. VIII-238 pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIVP-2343(2) 1 straipsniu nauja redakcija dėstomo Lietuvos Respublikos Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro įstatymo Nr. VIII-238 (toliau – Įstatymo projektas) tekste vietoje formuluotės „memorializacija (jamžinimas)“ vartoti formuluotę „istorinio atminimo jamžinimas“.

1.2. Įstatymo projekto 5 straipsnio 1 punkte nurodytas Totalitarinių režimų tyrimo centro (toliau – Centras) veiklos uždavinys siejamas su mokslinių tyrimų ir sklaidos vykdymu šiame punkte išvardytose srityse. Įgyvendindamas šį uždavinį Centras vykdytų veiklas, būdingas mokslinių tyrimų institutui, t. y. vykdytų mokslinius tyrimus, nustatytų mokslinės veiklos kryptis, dalyvautų tarptautiniuose mokslinių tyrimų projektuose, integruotųsi į tarptautinę mokslinių tyrimų erdvę, vykdytų mokslo rezultatų sklaidą ir pan., tačiau kitos Įstatymo projekto nuostatos, kuriomis siekiama reglamentuoti Centro struktūrą ir valdymą, nėra pritaikytos mokslinių tyrimų instituto funkcijoms atlikti. Pažymėtina, kad mokslinių tyrimų institutų steigimo sąlygas ir veiklos pagrindus reglamentuoja Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas.

Taip pat Įstatymo projekte nurodyta, kad Centre dirbs valstybės tarnautojai ir darbuotojai, dirbantys pagal darbo sutartį, tačiau nėra nurodyta, kad jie bus mokslo darbuotojai. Todėl nėra aišku, kas Centre vykdys mokslinius tyrimus. Reglamentuojant mokslinius tyrimus atliksiantį personalą turi būti atsižvelgta į Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 3 straipsnio 11 dalyje įtvirtintą valstybės tarnautojo sąvoką, kuri nenumato galimybės valstybės tarnautojams pavesti mokslinių tyrimų funkcijų.

Atsižvelgiant į tai, siūloma apsispręsti, ar Centras veiks kaip mokslinių tyrimų institutas, ar moksliniai tyrimai bus naudojami kaip priemonė Centro uždavimams įgyvendinti ir nebūtų nustatyti kaip konkretus Centro veiklos uždavinys.

1.3. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad praktikoje mokslinių tyrimų integracijos į tarptautinę mokslinių tyrimų erdvę procesai apima daug skirtingų veiklų, tokių kaip mokslinės veiklos vertinimo sistemų, tyrėjų karjeros modelio, tyrėjų judumo, atvirosios prieigos, lyčių

lygybės, akademinės etikos, stebėsenos, koordinavimo veiklų tobulinimas bei aktyvus pačių institucijų tiesioginis įsitraukimas į šią veiklą. Mokslinių tyrimų rezultatų sklaida per mokslinių tyrimų rezultatų publikavimą tarptautiniuose recenzuojamuose mokslo leidiniuose yra vienas iš šios integracijos iš aspektų. Atsižvelgiant į tai, siūloma kaip perteklinės atsisakyti Įstatymo projekto 5 straipsnio 2 punkto nuostatos „užtikrinti visų mokslinių tyrimų integraciją į tarptautinę mokslinių tyrimų erdvę“.

1.4. Siūloma Įstatymo projekto nuostatas, reglamentuojančias mokslinių tyrimų veiklą, suderinti su Mokslo ir studijų įstatyme vartojamomis sąvokomis.

1.5. Siūloma tikslinti Įstatymo projekto 5 straipsnio 4 punktą atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos muziejų įstatymo nuostatas bei į Terminų banką įtrauktas sąvokas ir jį išdėstyti taip:

„4) įgyvendinti totalitarinių režimų okupacijų veikimo, nusikaltimų Lietuvos teritorijoje ir prieš Lietuvos gyventojus istorinio atminimo įamžinimą:

a) kaupiant, saugant ir pristatant visuomenei totalitarinių režimų ir jų okupacijų laikotarpio muziejines vertybes muziejinėse ekspozicijose bei parodose;

b) didinant totalitarinių režimų ir jų okupacijų laikotarpio pažinimą ir supratimą visuomenėje naudojant švietimą, muziejinę komunikaciją ar kitas materialias ir nematerialias formas“.

1.6. Įstatymo projekto 6 straipsnio 4 dalyje nurodyta, kad Centro generaliniu direktoriumi skiriamas asmuo turi būti nepriekaištingos reputacijos. Šioje dalyje taip pat nurodoma, kad kriterijai, kada asmuo negali būti laikomas nepriekaištingos reputacijos, nustatyti Valstybės tarnybos įstatyme. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Valstybės tarnybos įstatymo 5 straipsnio 2 dalyje yra nustatyti reikalavimai, kada nepriekaištingos reputacijos nelaikomas valstybės tarnautojas arba asmuo, pretenduojantis tapti valstybės tarnautoju, o šio straipsnio 3 dalyje – griežtesni reikalavimai, kada nepriekaištingos reputacijos nelaikomas įstaigos vadovas ar asmuo, pretenduojantis tapti įstaigos vadovu. Atsižvelgiant į tai, siūloma Įstatymo projekto 6 straipsnio 4 dalyje nustatyti, kad Centro generaliniu direktoriumi skiriamam asmeniui taikomi tokie patys nepriekaištingos reputacijos reikalavimai, kokie yra nustatyti Valstybės tarnybos įstatyme įstaigos vadovui ar asmeniui, pretenduojančiam tapti įstaigos vadovu, kaip tai yra padaryta Įstatymo projekto 6 straipsnio 13 dalies 1 punkte ir 7 straipsnio 3 dalyje reglamentuojant nepriekaištingos reputacijos reikalavimus Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisijos nariams ir Centro Tarybos nariams.

Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad Įstatymo projekto 7 straipsnio 3 dalyje yra dėstomi nepriekaištingos reputacijos reikalavimai Centro Tarybos nariui, kurie *inter alia* nustato, kad asmuo nelaikomas nepriekaištingos reputacijos, jeigu jis neprisipažino Lietuvos Respublikai slapta bendradarbiavęs su buvusios SSRS slaptosiomis tarnybomis. Siūloma tokį patį nepriekaištingos reputacijos reikalavimą nustatyti ir asmeniui, skiriamam Centro generaliniu direktoriumi.

1.7. Teisinio aiškumo ir loginio pagrįstumo prasme kelia abejonių Įstatymo projekto 6 straipsnio 4 dalyje įtvirtinti specialieji reikalavimai Centro generaliniam direktoriui turėti humanitarinių arba socialinių mokslų studijų krypties mokslo daktaro laipsnį ir ne mažesnę kaip 5 metų darbo savo profesinės veiklos srityje stažą. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro įstatymo Nr. VIII-238 pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIVP-2343(2) aiškinamajame rašte nėra nurodyta, kodėl yra išskirtos tik nurodytos humanitarinių arba socialinių mokslų studijų kryptys ir nėra tinkamas verslo ir vadybos, teisės ar kitų studijų krypties mokslo daktaro laipsnis, turint omenyje, kad vienas iš numatomų Centro uždavinių – vykdyti totalitarinių režimų okupacijų laikotarpiu (1939–1990 m.) karo, genocido ir kitų nusikaltimų žmoniškumui vertinimą, bendradarbiauti su teisėsaugos institucijomis, inicijuojant teisinį nusikaltimų įvertinimą ir kt. Taip pat nėra nurodyta, kaip turėtų būti suprantamas reikalavimas turėti ne mažesnę kaip 5 metų darbo savo profesinės veiklos srityje stažą, t. y., ar profesinė veikla yra sietina su įgytu mokslo daktaro laipsniu, ar su darbo patirtimi kažkurioje

srityje, ar dar su kitais aspektais. Atsižvelgiant į tai, siūloma tikslinti minėtus Centro generaliniam direktoriui keliamus specialiuosius reikalavimus.

Įstatymo projekto 6 straipsnio, reglamentuojančio Centro valdymą ir struktūrą, 13 dalies 2 punkte nurodyta, kad prie Centro veikia fondas „Atmintis“ (toliau – Fondas). Toliau tame pačiame punkte nurodyta, kad Fondas yra pelno nesiekiantis ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo, veikiantis prie Centro kaip viešojo įstaiga, kurio veiklos tikslas – finansuoti XX a. totalitarinių režimų Lietuvos Respublikos okupacijų laikotarpio tyrimus ir jų leidybą, ginkluoto ir neginkluoto pasipriešinimo (rezistencijos) šioms okupacijoms procesų Lietuvoje tyrimus, memorializaciją (įamžinimą).

Įvertinus tai, kad tyrimų ir leidybos veiklos bus atrenkamos viešo konkurso būdu ir finansuojamos lėšomis, kurias sudarys ir valstybės biudžeto lėšos, sprendimai skirti valstybės paramą šioms veikloms būtų laikomi administraciniais sprendimais. Administracinių sprendimų priėmimas pagal Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 2 straipsnio 17 dalį ir 6 straipsnio 2 punktą yra laikomas viešojo administravimo veikla. Kadangi šiuos sprendimus priimtų Fondas (Įstatymo projekte nenumatoma, kad juos galėtų priimti kitas subjektas), viešojo administravimo įgaliojimai priimti administracinius sprendimus Fondui turi būti suteikiami vadovaujantis Viešojo administravimo įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 2 punktu ir šio straipsnio 2 dalies 2 punktu, kurie nustato viešojo administravimo įgaliojimų suteikimo viešosioms įstaigoms formą ir mastą. Šiuo atveju turi būti taikomas Viešojo administravimo įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 2 punkto a papunktis, kuriame nustatyta, kad viešosioms įstaigoms, kurių savininkė ar dalininkė yra valstybė, viešojo administravimo įgaliojimai gali būti suteikti įstatymu, tiesiogiai taikomu Europos Sąjungos teisės aktu, ratifikuota Lietuvos Respublikos tarptautine sutartimi, kai tame teisės akte nurodomi konkretūs viešojo administravimo įgaliojimai, o sprendimą dėl viešosios įstaigos, kuriai šie viešojo administravimo įgaliojimai bus suteikti, pavedama priimti Vyriausybei. Tai reiškia, kad Įstatymo projekte neturi būti minima konkreti viešojo įstaiga (konkrečios viešosios įstaigos pavadinimas), o tik nurodoma jos kompetencija, į kurią būtinai įtraukiami šiai įstaigai suteikiami viešojo administravimo įgaliojimai.

Siekiant suderinti Įstatymo projekto nuostatas su Viešojo administravimo įstatymo nuostatomis, siūloma vietoje Fondo teisinės formos ir veiklos reglamentavimo patikslinti Įstatymo projekto 1 straipsnį, papildant jį nuostata, kad įstatymas nustato ir Vyriausybės įgaliotos įstaigos kompetenciją skiriant valstybės paramą tyrimų, leidybos ir istorinio atminimo įamžinimo projektams, 3 skirsnio pavadinimą, papildant jį formuluote dėl Vyriausybės įgaliotos įstaigos kompetencijos, o Vyriausybės įgaliotos įstaigos funkcijas, šių funkcijų finansavimo šaltinį, santykius su Centru nurodyti naujame 11 straipsnyje ir iš šį straipsnį išdėstyti taip:

„11 straipsnis. Vyriausybės įgaliota įstaiga

1. Vyriausybės įgaliota įstaiga atlieka šias funkcijas:

1) vykdo viešus konkursus, skirtus totalitarinių režimų Lietuvoje okupacijų ginkluoto ir neginkluoto pasipriešinimo (rezistencijos) šioms okupacijoms procesų Lietuvoje tyrimų, leidybos ir istorinio atminimo įamžinimo projektams atrinkti;

2) skiria valstybės paramą viešojo konkurso būdu atrinktiems totalitarinių režimų Lietuvoje okupacijų ginkluoto ir neginkluoto pasipriešinimo (rezistencijos) šioms okupacijoms procesų Lietuvoje tyrimų, leidybos ir istorinio atminimo įamžinimo projektams;

3) vykdo totalitarinių režimų Lietuvoje okupacijų ginkluoto ir neginkluoto pasipriešinimo (rezistencijos) šioms okupacijoms procesų Lietuvoje tyrimų, leidybos ir istorinio atminimo įamžinimo projektų, kuriems skyrė valstybės paramą, įgyvendinimo priežiūrą;

4) organizuoja XX a. totalitarinių režimų Lietuvoje okupacijų laikotarpio mokslinius tyrimus ir jų leidybą, ginkluoto ir neginkluoto pasipriešinimo (rezistencijos) šioms okupacijoms procesų Lietuvoje laikotarpio mokslinius tyrimus bei istorinio atminimo įamžinimo projektus ir programas;

5) kiekvienais metais rengia ir kartu su savo veiklos ataskaita viešai skelbia praėjusiais metais įgyvendintų projektų, kuriems skyrė valstybės paramą, eigos ir pasiektų rezultatų apžvalgą;

6) atlieka kitas funkcijas, susijusias su totalitarinių režimų Lietuvoje okupacijų ginkluoto ir neginkluoto pasipriešinimo (rezistencijos) šioms okupacijoms procesų Lietuvoje ir istorinio atminimo įamžinimu.

2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytos Vyriausybės įgaliotos įstaigos funkcijos yra finansuojamos iš Centrai skirtų valstybės biudžeto asignavimų ir (ar) kitų lėšų.

3. Centras teikia Vyriausybės įgaliotai įstaigai šio straipsnio 1 dalyje nurodytoms funkcijoms atlikti reikalingą informaciją, bendradarbiauja su Vyriausybės įgaliota įstaiga atliekamų tyrimų, leidybos ir istorinio atminimo įamžinimo srityse, keičiasi aktualia informacija ir duomenimis, kurie reikalingi Fondo projektams organizuoti ir vykdyti.“

1.8. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro įstatymo Nr. VIII-238 pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIVP-2343(2) aiškinamajame rašte nurodyta, kad šį projektą parengti paskatino neefektyvus ir nekryptingas Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro veikimas, menkas mokslinių tyrimų ir jų sklaidos organizavimas bei nekryptingas turimų išteklių ir pajėgumų panaudojimas, o vienas jo tikslų – padaryti Centro veiklą efektyvesnę, sudaryti sąlygas gerinti Centro valdymą. Viena iš šio tikslo įgyvendinimui pasirinktų priemonių – naujas kolegialus Centro valdymo organas – Centro Taryba. Įstatymo projekto 7–11 straipsniuose reglamentuojama jo kompetencija, sudarymo tvarka, įgaliojimų pasibaigimas, atskaitomybė, darbo organizavimo pagrindai.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad, siekdamas padidinti visų biudžetinių įstaigų valdymo ir veiklos efektyvumą, skaidrumą ir administracinę gebą atlikti šioms įstaigoms pavestas funkcijas, Seimas 2023 m. lapkričio 16 d. priėmė Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų įstatymo Nr. I-1113 pakeitimo įstatymą Nr. XIV-2241, kuriuo buvo įtvirtintas patobulintas biudžetinių įstaigų valdysenos modelis. Šiuo įstatymu nauja redakcija išdėstyto Biudžetinių įstaigų įstatymo 12 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad biudžetinėje įstaigoje gali būti sudaromas kolegialus biudžetinės įstaigos priežiūros organas – stebėtojų taryba. Biudžetinių įstaigų įstatyme taip pat yra nustatyta biudžetinės įstaigos stebėtojų tarybos kompetencija, sudėtis, reikalavimai stebėtojų tarybos nariams, šios tarybos sudarymo tvarka ir darbo organizavimo pagrindai. Stebėtojų tarybos paskirtis – vertinti biudžetinės įstaigos veiklą ir valdymą ir teikti biudžetinės įstaigos savininko teises ir pareigas įgyvendinančiai institucijai išvadas dėl biudžetinės įstaigos veiklos planavimo ir ataskaitinių dokumentų ir pasiūlymus dėl geresnio biudžetinės įstaigos veiklos organizavimo, geresnio vidaus administravimo funkcijų atlikimo ir kitų klausimų, kuriuos iškeltų biudžetinės įstaigos savininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija tam, kad ji galėtų imtis įrodymais pagrįstų sprendimų dėl biudžetinės įstaigos veiklos efektyvinimo ir valdymo gerinimo.

Atsižvelgiant į tai, siūloma Įstatymo projekte atsisakyti Centro valdymo organo – Centro Tarybos – kompetencijos, sudarymo tvarkos, įgaliojimų pasibaigimo, atskaitomybės ir darbo organizavimo pagrindų teisinio reguliavimo, o siekiant efektyvesnės Centro veiklos ir geresnio Centro valdymo numatyti, kad yra sudaromas Centro priežiūros organas – Centro stebėtojų taryba, ir pateikti nuorodą į atitinkamą Biudžetinių įstaigų įstatyme nustatytą biudžetinės įstaigos priežiūros organo teisinį reguliavimą.

1.9. Jeigu nebūtų atsižvelgta į šio nutarimo 1.8 papunktyje išdėstytą pastabą ir apsispręsta reglamentuojant Centro valdyseną taikyti Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų įstatymo 1 straipsnio 2 dalyje nustatytą išimtį, kuri apibrėžia Biudžetinių įstaigų įstatymo nuostatų taikymą kitų įstatymų, reglamentuojančių konkrečių biudžetinių įstaigų veiklą ar tam tikroje srityje veikiančių biudžetinių įstaigų veiklą ir kitaip nustatančių biudžetinių įstaigų steigimą, pertvarkymą, pabaigą, veiklos organizavimą ar valdyseną, atžvilgiu, siūloma supaprastinti Įstatymo projekte numatomus Centro Tarybos sudarymo reikalavimus.

Įstatymo projekto 7 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad Centro Tarybą sudarytų 11 asmenų. Pagal siūlomo Įstatymo projekto 7 straipsnio 2 dalį šiuos asmenis į Centro Tarybą

deleguotų net 6 institucijos (Lietuvos universitetų rektorių konferencija (deleguotų 5 asmenis), Lietuvos muziejų asociacija (deleguotų 1 asmenį), Lietuvos istorijos institutas (deleguotų 1 asmenį), Seimas (deleguotų 2 asmenis), Lietuvos Respublikos Prezidentas (deleguotų 1 asmenį) ir Vyriausybė (deleguotų 1 asmenį). Be to, į Centro Tarybą deleguojamiems asmenims atrinkti juos siūlančios institucijos savo sprendimais turėtų nustatyti jų atrankos tvarkas. Taip būtų įtvirtintas neproporcingai sudėtingas vienos biudžetinės įstaigos kolegialaus valdymo organo formavimas, kuriam reikėtų didelių administracinių kaštų.

Atsižvelgiant į tai, siūloma supaprastinti reikalavimus Centro Tarybos formavimui sumažinant institucijų, deleguojančių asmenis į Centro Tarybą, skaičių ir atsisakant pareigos šioms institucijoms patvirtinti deleguojamų asmenų atrankos tvarkas.

1.10. Įstatymo projekto 7 straipsnio 12 dalyje nurodytas Centro Tarybos finansavimo šaltinis ir reikalavimai lėšų skyrimui ir naudojimui. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad šio straipsnio 1 dalyje nustatoma, kad Centro Taryba yra kolegialus Centro valdymo organas. Pagal Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnio 1 dalį, kuri taikytina ir Centro struktūrai, viešojo administravimo subjekto struktūrą sudaro viešojo administravimo subjekto valdymo organai, priežiūros organai (jeigu jie yra sudaromi) ir struktūriniai padaliniai. Tai reiškia, kad Centro Taryba, kaip kolegialus Centro valdymo organas, yra neatsiejama Centro struktūros dalis ir todėl nėra pagrindo nustatyti specialius reikalavimus jos finansavimui, t. y. jos veikla turi būti finansuojama taip pat, kaip Centro direktoriaus ir Centro struktūrinių padalinių – iš tų pačių šaltinių ir laikantis tų pačių reikalavimų. Analogiška pastaba taikytina ir dėl Įstatymo 7 straipsnio 12 dalies antrojo sakinio nuostatų, kuriomis būtų reglamentuotas Centro Tarybos techninis aptarnavimas. Siūloma atsisakyti Įstatymo projekto 7 straipsnio 12 dalies pirmuosiuose dviejuose sakiniuose nustatomo teisinio reguliavimo kaip perteklinio ir neatitinkančio Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 7 punkte įtvirtinto teisėkūros sistemiškumo principo, *inter alia* reiškiančio, kad teisės normos turi derėti tarpusavyje.

1.11. Įstatymo projekto 7 straipsnio 12 dalyje nurodyta, kad už Centro Tarybos narių veiklą atlyginama Lietuvos Respublikos valstybės pareigūnų darbo užmokesčio įstatymo nustatyta tvarka. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagal Valstybės pareigūnų darbo užmokesčio įstatymo 2 straipsnio 18 punktą šiuo įstatymu nustatyti darbo užmokesčio dydžiai taikomi pagal specialius įstatymus paskirtiems valstybinių (nuolatinių) komisijų ir tarybų pirmininkams, jų pavaduotojams, nariams (išskyrus Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos pirmininką, jo pavaduotoją ir narius, Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos tarybos pirmininką, jo pavaduotoją ir narius). Pagal Įstatymo projekto 7 straipsnio 1 dalį Centro Taryba yra kolegialus Centro valdymo organas, o ne valstybinė (nuolatinė) taryba. Be to, Įstatymo projekto 7 straipsnyje nėra nurodyta, kad Centro Tarybos nariai bus valstybės pareigūnai, kaip tai numatyta Įstatymo projekto 6 straipsnio 3 dalyje reglamentuojant Centro vienasmenį organą – Centro generalinį direktorių. Atsižvelgiant į tai, siūloma arba Įstatymo projekte numatyti atlygio Centro Tarybos nariams reglamentavimą, arba atitinkamai patikslinti Valstybės pareigūnų darbo užmokesčio įstatymą, suderinant šio įstatymo ir Įstatymo projekto nuostatas.

1.12. Įstatymo projekto 10 straipsnio 2 dalies nuostatomis numatoma įpareigoti Nacionalinį kibernetinio saugumo centrą prie Krašto apsaugos ministerijos vertinti ir pripažinti saugiomis telekonferencijų platformas, kurias Centras naudotų posėdžių organizavimui. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad šios nuostatos neatitinka Lietuvos Respublikos kibernetinio saugumo įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 6 punkte įtvirtinto subsidarumo principo – už ryšių ir informacinių sistemų ir jomis teikiamų paslaugų kibernetinį saugumą yra atsakingi šias sistemas valdantys ir paslaugas jomis teikiantys kibernetinio saugumo subjektai. Srityse, kurios priklauso išimtinai kibernetinio saugumo subjektų kompetencijai, institucijos, kurios formuoja ar įgyvendina kibernetinio saugumo valstybės politiką, veiksmų imasi tik tada, kai ryšių ir informacinių sistemų ir jomis teikiamų paslaugų kibernetinio saugumo negali užtikrinti šias sistemas valdantys ir paslaugas jomis teikiantys kibernetinio saugumo subjektai. Įgyvendindamas šį principą už kasdienėje veikloje naudojamų telekonferencijų platformų

kibernetinį saugumą turėtų būti atsakingas pats Centras arba atitinkamas paslaugas jam teikiantys asmenys, bet ne Nacionalinis kibernetinio saugumo centras prie Krašto apsaugos ministerijos.

Siekiant užtikrinti, kad telekonferencijų platformos būtų patikimos ir saugios, siūloma taikyti jau dabar galiojančius mechanizmus, pavyzdžiui, techninėse specifikacijose nustatyti, kad pirkimo objektai turi atitikti tam tikrus kibernetinio saugumo reikalavimus įsigyjant telekonferencijų platformas, jų pardavėjus ir gamintojus vertinti dėl atitikties nacionalinio saugumo reikalavimams Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka. Taip pat galėtų būti įsigijami Europos Sąjungos valstybėse narėse sertifikuoti produktai.

Papildomai atkreiptinas dėmesys į tai, kad atsiradus poreikiui telekonferencijų platformas naudoti posėdžiuose, kuriuose būtų dirbama (atskleidžiama, naudojama, perduodama) su įslaptinta informacija, šios telekonferencijų platformos vadovaujantis Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymu turėtų būti įteisintos kaip įslaptintos informacijos ir ryšių informacinės sistemos, o techninė įranga turėtų būti įsigijama atsižvelgiant į tai, su kokio slaptumo lygio informacija bus dirbama.

Atsižvelgiant į tai, siūloma atsisakyti Įstatymo projekto 10 straipsnio 2 dalies nuostatos dėl Nacionalinio kibernetinio saugumo centro prie Krašto apsaugos ministerijos įvertintų ir saugiomis pripažintų telekonferencijų platformų.

1.13. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro įstatymo Nr. VIII-238 pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIVP-2343(2) 2 straipsnio 5 dalyje siūloma nustatyti terminą, per kurį pirmoji sudaryta Centro Taryba turėtų patvirtinti savo darbo reglamentą, arba siūloma šią Centro Tarybos pareigą susieti su pirmuoju jos posėdžiu.

2. Iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos Seimo nutarimo „Dėl Totalitarinių režimų tyrimų centro nuostatų patvirtinimo“ projektu Nr. XIVP-3380 siekiamam teisinio reguliavimo tikslui ir pasiūlyti Seimui tobulinti pasirinktas teisinio reguliavimo priemones atsižvelgiant į šio nutarimo 1.8 ir 1.9 papunkčiuose išdėstytas pastabas ir pasiūlymus, taip pat į šias pastabas ir pasiūlymus:

2.1. Seimo nutarimo „Dėl Totalitarinių režimų tyrimų centro nuostatų patvirtinimo“ projektu Nr. XIVP-3380 siūlomų patvirtinti Totalitarinių režimų tyrimų centro nuostatų (toliau – Nuostatų projektas) 10.3.2 papunktyje nurodyta, kad Centras inicijuos, rengs ar dalyvaus rengiant įstatymų projektus, teisės aktų dėl okupacijos padarinių teisinio įvertinimo projektus (dėl pasipriešinimo dalyvių (rezistentų), asmenų, nukentėjusių nuo 1939–1990 m. okupacijų ir 1990–1991 m. SSRS vykdytos agresijos atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, teisinio statuso, socialinės rūpybos, atsakomybės už genocidą, kitų nusikaltimų žmoniškumui ir karo nusikaltimų ir (ar) kitais klausimais) ir kontroliuos tokių įstatymų, teisės aktų ir kitų dokumentų vykdymą. Funkcija – kontroliuoti įstatymų ir kitų teisės aktų, kiek jie susiję su socialine rūpyba, vykdymą – Centrai negali būti pavedama, nes valstybės institucijų ir įstaigų veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose, šiuo atveju – nuostatuose, nurodomi jų veiklos tikslai ir funkcijos turi derėti su įstatymuose nustatytais šių institucijų kompetenciją reglamentuojančiomis nuostatomis ir negali būti plečiamai aiškinami žemesnės galios teisės aktuose. Pagal Nuostatų projekto 1 punktą Centras bus savarankiška įstaiga, jo nuostatuose ir kituose teisės aktuose nustatytais pagrindais ir tvarka vykdanči totalitarinių režimų okupacijų veikimo, nusikaltimų Lietuvos teritorijoje ir prieš Lietuvos gyventojus įvertinimą, pasitelkiant mokslinius ir taikomuosius tyrimus, jų sklaidą, memorializaciją (įamžinimą). Nuostatų projekto 10.3.2 papunktyje nurodyta Centro funkcija, apimanti įstatymų, kitų teisės aktų ir dokumentų, kiek jie susiję su valstybės parama, vykdymo kontrolę, negali būti nustatyta, nes neišplaukia nei iš Centro veiklos tikslo, nurodyto Įstatymo projekto 4 straipsnyje ir Nuostatų projekto 9 punkte, nei iš jam pavedamų uždavinių, nurodytų Įstatymo projekto 5 straipsnyje. Be to, sąvoka „socialinė rūpyba“ yra plati ir gali apimti tiek vienkartinės kompensacijas, mokamas vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. vasario 18 d. nutarimu Nr. 198 „Dėl vienkartinių kompensacijų ir lengvatų asmenims, patyrusiems žalą likviduojant Černobylio atominės elektrinės avarijos padarinius“, tiek būsto išlaidų kompensacijas, skiriamas

nepriklausomybės gynėjams, nukentėjusiems nuo 1991 m. sausio 11–13 d. ir po to vykdytos SSRS agresijos, vadovaujantis Lietuvos Respublikos kompensacijų nepriklausomybės gynėjams, nukentėjusiems nuo 1991 m. sausio 11–13 d. ir po to vykdytos SSRS agresijos, bei jų šeimoms įstatymu ir kt. Šių teisės aktų vykdymo kontrolė negali būti priskirta Centro kompetencijai. Atsižvelgiant į tai, siūloma atsisakyti Nuostatų projekto 10.3.2 papunktyje nurodytos funkcijos, susijusios įstatymų, teisės aktų ir kitų dokumentų vykdymo kontrole.

2.2. Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo 29 straipsnio 1 dalį ministerija yra steigiamą valstybės politikai formuoti, taip pat jos įgyvendinimui organizuoti, koordinuoti ir kontroliuoti ministrui pavestose valdymo srityse. Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. kovo 24 d. nutarimo Nr. 330 „Dėl ministrams pavedamų valdymo sričių“ 1.6.11 papunkčiu socialinės apsaugos ir darbo ministrui pavestą valdymo sritį ir į tai, kad pagal Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. liepos 17 d. nutarimu Nr. 892 „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatų patvirtinimo“, 8.11.12 papunktį Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija koordinuoja ir finansuoja politinių kalinių ir tremtinių bei jų šeimos narių grįžimą į Lietuvą ir jų socialinės integracijos priemonių įgyvendinimą, siūloma atsisakyti Nuostatų projekto 10.3.5 papunktyje nurodytos funkcijos kaip dubliuojančios kitos biudžetinės įstaigos funkciją.

3. Siūloma tikslinti Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro įstatymo Nr. VIII-238 pakeitimo įstatymo projekte Nr. XIVP-2343(2) ir Seimo nutarimo „Dėl Totalitarinių režimų tyrimų centro nuostatų patvirtinimo“ projekte Nr. XIVP-3380 numatytą įstatymo ir Seimo nutarimo įsigaliojimo datą, kadangi abiejuose projektuose numatyta data, 2024 m. balandžio 1 d., jau praėjo. Atitinkamai tikslintinos ir kitos, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro įstatymo Nr. VIII-238 pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIVP-2343(2) 2 straipsnio (Įstatymo įsigaliojimas, įgyvendinimas ir taikymas) 2, 3 ir 9 dalyse nurodytos, datos. Papildomai atkreiptinas dėmesys, kad šio straipsnio 9 dalyje numatytas terminas Vyriausybei priimti įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus yra vėlesnis nei to paties straipsnio 1 dalyje numatyta įstatymo įsigaliojimo data. Toks teisinis reguliavimas prieštarautų Teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 7 punkte įtvirtintam teisėkūros sistemiškumo principui, kuris *inter alia* reikalauja, kad įstatymo įgyvendinamieji teisės aktai turi būti rengiami ir priimami taip, kad įsigalioję kartu su įstatymu ar atskiromis jo nuostatomis, kurias šie teisės aktai įgyvendina.

Ministras Pirmininkas

Vidaus reikalų ministras